

Representantforslag 12 S

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Kjersti Toppe, Liv Signe Navarsete og Marit Arnstad

Dokument 8:12 S (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien, Kjersti Toppe, Liv Signe Navarsete og Marit Arnstad om å avvikle norsk deltakelse i PISA-undersøkelsen

Til Stortinget

Bakgrunn

Hvert tredje år deltar ca. 4 700 norske 15-åringer i den internasjonale PISA-testen (Programme for International Student Assessment). PISA er et internasjonalt prosjekt i regi av Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD). OECD har siden 1961 hatt som formål å stimulere til økonomisk utvikling og verdenshandel. I 2012 deltok en halv million elever fra 65 land i PISA-studien, herunder alle de 34 OECD-landene.

Bakgrunnen for PISA-testene er å finne i nyliberalistisk ideologi og teorier om at samfunnet i stor grad bør være organisert i henhold til markedsøkonomiske prinsipper. På 1990-tallet førte dette til økt konkurranseutsetting og privatisering av offentlige virksomheter, også i Norge. Som et ledd i denne utviklingen kom ideen om måling av standardnivået i kjernefagene lesing, matematikk og naturfag.

Implikasjoner for skolesystemet

Forslagsstillerne er bekymret for hvilke konsekvenser det store antallet tester og ulike målinger i skolen har for elevenes læring, og at resultatene av disse bidrar til å overstyre skolens brede samfunnsmandat. Dette gjelder ikke minst det forslagsstillerne mener er en ukritisk holdning til bruk av OECDs internasjonale tester. Forslagsstillerne vil understreke

at PISA-resultatene ikke gir tilstrekkelig informasjon til å si noe om kvaliteten i undervisningen. Likevel har PISA og andre internasjonale tester fått legge premisser for norsk skole og legitimere politiske initiativ. Komplekse sammenhenger blir redusert til score og en rangering i en tabell. Tall og statistikk brukes selektivt og ukritisk.

I en kronikk i Aftenposten 4. mars 2014 skriver professor Jan Ubøe følgende:

«PISA 2012 rapporterer en rekke signifikante forskjeller. Alle som har jobbet med statistikk vet at enhver forskjell, uansett hvor ubetydelig den enn er, fremstår som signifikant hvis vi har mye data. Derfor bør vi spørre oss om forskjellene er store nok til å ha praktisk betydning.»

og videre:

«Alder er en systematisk feilkilde. Det er også lett å forestille seg at graden av motivasjon for å gjøre sitt beste på testen kan være kulturelt betinget og variere systematisk fra land til land. Tar man hensyn til alt dette, virker forskjellene så små at det meste blir ikke-signifikant.»

Standardiserte prøver fanger ikke opp kompleksiteten i fag og kompetanser. Likevel blir PISA-rangeringen nærmest presentert som en fasit og en dom over tilstanden i norsk skole og elevenes kunnskapsnivå. I neste omgang blir PISA-resultatene benyttet som bakgrunn for nye grep og politiske initiativ for endringer i skolen langt utover det som PISA-testen i realiteten gir informasjon om.

Kritikk mot PISA er verken ny eller noe forslagsstillerne er alene om å framsette. Det er en pågående debatt i flere land om bruk av målstyring generelt og PISA-rangeringen spesielt. I USA, Asia og i en rekke europeiske land er det et gryende opprør mot virkningen av den internasjonale testkulturen, og det pågår

en debatt om å reversere bruken av slike tester. Lærere i Danmark, Sverige, Estland, England og USA kjemper for sin rett til å utøve sitt yrke med basis i sin profesjonelle utdanning.

I 2014 sendte en rekke framstående akademikere fra ulike land et felles brev til Dr. Andreas Schleicher, OECDs direktør for Programme for International Student Assessment. I brevet uttrykker de dyp bekymring for hvilke konsekvenser PISA har for elevenes læring og kommer med til dels skarp kritikk av hvordan de nasjonale utdanningsmyndighetene lar PISA-resultatene overstyre utdanningspolitikken. Brevet avsluttes med følgende sterke kritikk og bekymring:

«We are deeply concerned that measuring a great diversity of educational traditions and cultures using a single, narrow, biased yardstick could, in the end, do irreparable harm to our schools and our students.»

PISA-testene skal si noe om ferdigheter og kompetanser som en ekspertgruppe nedsatt av OECD mener er viktige for elevenes deltakelse i samfunnet, for videre studier og arbeidsliv. PISA forholder seg ikke til det enkelte lands læreplaner eller den norske formålsparagrafen.

Forslagsstillerne mener at Norge, gjennom PISA, i realiteten har gitt OECD en rolle i utviklingen av den nasjonale skolepolitikken som det er grunn til å stille spørsmålsteget ved.

Etter norsk deltakelse i 16 år viser det seg at Norge fremdeles scorer på OECD-snittet. Det er derfor betimelig å spørre om det er riktig ressursbruk å fortsette med denne testingen. Samtidig viser utviklingen at Norges BNP i perioden 2000–2012 er over dobbelt så høyt som for eksempel Japan og Finland, selv om disse landene scorer langt høyere enn Norge på PISA-rangeringen. Dette bør bety at det er mer enn de ferdigheter som måles i PISA-testene som har betydning for den økonomiske utviklingen i et land.

Finland som eksempel

Mange land ser mot Finland for å finne svar på hvordan skolen bør innrettes. Finland er blant de landene i verden som har flest elever som, ifølge PISA, gjør det best på skolen og har de siste 10 årene ligget i det øverste sjiktet på PISA-rangeringen.

Selv om Finland scorer bra i PISA, så vektlegges ikke dette som avgjørende når finske myndigheter vurderer kvaliteten på utdanningen. I Finland anses elevenes faglige utvikling og trivsel som viktigste parameter for kvaliteten i skolen.

Forslagsstillerne mener det er viktig å framholde at PISA-resultatene ikke forklarer årsakssammenhengene bak tallene, men er først og fremst en sammenligning av score. Det er derfor ikke mulig å si om de ulike plasseringene på rangeringen er uttrykk for

store kompetanseforskjeller. Av den grunn må man stille spørsmål ved om norske elever totalt sett har lavere kompetanse i fag enn finske elever.

I Finland har elever på grunnskolen og ungdomsskolen knapt nok standardiserte prøver utover PISA-testene. Evaluering og vurdering av hvordan elevene utvikler seg faglig og sosialt er delegert til lærerne selv. Finske utdanningsmyndigheter styrer gjennom overordnede retningslinjer og ikke på detaljnivå.

Manglende tillit

Forslagsstillerne mener at omfattende detaljstyring fra myndighetene, både gjennom testregimer og metoder, viser en manglende tillit til lærernes profesjonelle skjønn. Kunnskapsløftet var i utgangspunktet ment å være en tillitsreform, men er i realiteten blitt en sentraliseringsreform der de sentrale myndigheter har økt målstyringen av sektoren gjennom innføringen av nasjonale tester og kartleggingsprøver. Flere kommuner har i tillegg innført egne obligatoriske tester. I denne sammenhengen bidrar PISA-testene til å sette en hel profesjon i miskreditt.

Rapporten «Lærerrollen – hva slags lærere trenger vi i framtida» underbygger behovet for å endre målene skolene styres etter og måten det gjøres på. Rapporten tar utgangspunkt i at lærerne opplever mistillit ved målstyring. Dette fører til usikkerhet og ensretting av undervisningen.

Psykisk stress

Medisinsk ekspertise advarer om at mange elever opplever så stort stress og indre uro at de ikke er mottagelige for læring. Et urovekkende stort antall unge utvikler angst. Forslagsstillerne er bekymret for at stadig flere barn og unge opplever at stress knyttet til skoleprestasjoner går ut over livskvalitet og læring. Mange steder opplever elevene at idealet for vellykethet blir stadig smalere og sentrert rundt tester, konkurranser, prøver, karakterer og sammenligninger. PISA-testene bidrar i så måte til den totale belastningen.

Kritisk gjennomgang av målstyring

De mange negative effektene av et omfattende testregime i norsk skole gjør det, etter forlagsstillerne mening, nødvendig å foreta en kritisk vurdering av bruken av målstyring i hele skolesystemet og hvordan dette innvirker på prioriteringene i skolen, elevenes læring og lærerens profesjonsutøvelse. I NOU 2014:7 og NOU 2015:8 anbefaler Ludvigsenutvalget en revisjon av kursen og en justering i tråd med skolens overordnede formål. Overdreven målstyring av enkeltfag fjerner oppmerksomheten fra andre fag og kompetansemål i skolen, noe som har ført til en innsnevring av kunnskapsbegrepet.

Forslagsstillerne er også bekymret for at det ensidige søkelyset på resultatmåling i fagene norsk, matematikk og engelsk ikke bare snevrer inn prioriteringene i undervisningen, men at også den nye grunnskolelærerutdanninga skal forsterke dette ved at de fagene som ikke måles, ikke skal være obligatoriske i utdanningen. Dette vil i så fall innebære en devaluering av det å inneha kompetanse i de praktisk-estetiske fagene.

Forslagsstillerne viser til at representanter fra Senterpartiet tidligere har fremmet representantforslag om å omgjøre de nasjonale prøvene til utvalgsprøver (Dokument 8:15 S (2014–2015)) og mener en slik omlegging vil frigjøre tid og ressurser for lærerne til andre viktige oppgaver.

Forslagsstillerne mener det er nødvendig at skolen innrettes slik at alle elever opplever mestring, og at undervisningen ivaretar det brede kunnskapssynet.

For å få til dette er det nødvendig å gjenreise den profesjonelle lærerrollen ved blant annet å redusere antall tester og målinger. Forslagsstillerne vil understreke at PISA-resultater ikke er et egnet mål på kvaliteten på det norske utdanningssystemet, og at det er et stort problem at PISA-resultatene overfortolkes og tillegges for stor vekt.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen avvikle Norges deltakelse i Programme for International Student Assessment.

19. oktober 2016

Anne Tingelstad Wøien
Marit Arnstad

Kjersti Toppe

Liv Signe Navarsete

